

УДК 78.067.26:785(477.83):78.071

Валерій ШАФЕТА,
Андрій БОЖЕНСЬКИЙ,
м. Дрогобич

ОРКЕСТР НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДМШ м. СТАРИЙ САМБІР: ТВОРЧО-ВИКОНАВСЬКИЙ АСПЕКТ

У статті висвітлюється творчий шлях оркестру народних інструментів Дитячої музичної школи м. Старий Самбір (Львівської області). Проводиться лінія у репертуарному та концертному аспекті, розглядається трансформація колективу (із учнівського у викладацький).

Ключові слова: оркестр, репертуар, концертна діяльність, конкурс-фестиваль.

Shafeta V. Bozhenskyi A. Folk Music Instruments Orchestra at Staryi Sambir Music School for Children: Creative and Performing Aspects. The article highlights the activity of folk instruments orchestra functioning at Staryi Sambir Music School for children. It concerns repertoire and concert matters and the aspects characterizing the transformation within the faculty (students becoming teachers).

Key words: orchestra, repertoire, concerts, competition-festival.

Шафета В., Боженський А. Оркестр народных инструментов ДМШ г. Старый Самбор: творчески-исполнительский аспект. В статье освещается творческий путь оркестра народных инструментов Детской музыкальной школы г. Старый Самбор (Львовской области). Проводится линия в репертуарном и концертном аспекте, рассматривается трансформация коллектива (из ученического в преподавательский).

Ключевые слова: оркестр, репертуар, концертная деятельность, конкурс-фестиваль.

Постановка проблеми. Оркестрове мистецтво гри на народних інструментах Львівщини має свої традиції, історію, творчі постаті та оригінальний репертуар, створений керівниками того чи іншого колективу. Відтак, малодослідженим залишається оркестрове мистецтво початкових мистецьких навчальних закладів області. Серед таких колективів постає оркестр народних інструментів дитячої музичної школи (надалі – ОНІ ДМШ) м. Старий Самбір, одного із навчальних підрозділів з якого розпочалася нова історія народно-інструментального мистецтва

Львівської школи. Саме тут у 2005 році було започатковано науково-мистецький проект «Львівська школа баянно-акордеонного мистецтва» [7], який сьогодні дає плідні плоди творчої, наукової, методичної, композиторської та організаційної діяльності в особі своїх подвижників та представників мистецької спільноти краю.

Аналіз досліджень. Основними науковими працями, в яких розглядається функціонування оркестрового мистецтва в контексті національного масштабу, є роботи М. Давидова, Т. Сідлецької, Ю. Лошкова та ін., ряд дисертацій (Л. Пасічняк, В. Дейнеги, О. Трофимчука, П. Дрозди), у низці напрацювань проводиться лінія оркестрового виконавства на народних інструментах Львівщини (Л. Боднар, А. Боженського, Р. Кундиса, А. Душного, Б. Пица, В. Шафети). Основна творча діяльність ОНІ ДМШ м. Старого Самбора висвітлювалася у публіцистичних статтях місцевої преси [1; 2; 3; 8], довіднику «Львівська школа баянно-акордеонного мистецтва» [6], а також знаходиться у приватному архіві керівника колективу Андрія Івановича Душного.

Мета статті полягає у всесторонньому висвітленні творчо-виконавського портрету ОНІ ДМШ м. Старий Самбір в контексті колективного музикування на народних інструментах регіону.

Виклад основного матеріалу. Народно-оркестрове мистецтво України постійно перебуває у творчих пошуках свого складу, репертуару, виконавських прийомів. Без державної підтримки такого важливого жанру як ансамблево-оркестрове виконавство практично мінімальні шанси на виживання. Відсутність пропаганди даного аспекту засобами масової інформації, планомірного виховання смаків населення, водночас засилля псевдомасової культури, яка деформує систему цінностей людини, призводить до стирання справжньої художньо-цінної культури, яка спирається на класичні та народні надбання.

У цих умовах лише окремі колективи продовжують опиратися потужному потокові псевдомузики, а їх керівники, завдяки ентузіазму й вірі у важливість і вагомість своєї справи, творять, незважаючи на проблеми сьогодення. Одним з таких колективів є оркестр народних інструментів Дитячої музичної школи м. Старий Самбір, відомий на Львівщині своєю концертною діяльністю, якістю виконання, цікавим репертуаром.

Історично-еволюційний період оркестру народних інструментів ДМШ м. Старий Самбір розпочався із 1998 року, з моменту створення дитячого оркестру народних інструментів у філії музичної школи у с. Стрільбичі Старосамбірського району Андрієм Івановичем Душним, викладачем-баяністом, диригентом та громадським діячем.

Мета створення колективу полягала у залученні усіх без винятку учнів філіалу до творчо-виконавської діяльності через колективне музикування.

У перший рік діяльності колектив налічував біля 30 учасників, які грали на скрипках, гітарі, бандурах, баянах, кларнеті, сопілці, ударних та шумових інструментах. Вперше колектив прозвітував у травні цього ж року у Народному домі с. Стрільбичі. Виступ був присвячений другій річниці створення філії музичної школи. У програмі колективу прозвучали композиції – М. Різоля «Козачок» та «Петрусь», А. Філіпенка до слів А. Сингаївського «Тополина земля», В'язанка стрілецьких пісень в аранжуванні А. Душного [4].

Наступні періоди діяльності оркестру відзначались концертними виступами: до річниці ЗУНР (1.12.1998), до дня Валентина (14.01.1999), до Дня матері (травень 1999), на базі Стрільбицької СШ ім. о. І. Яворського; у щорічному звітному концерті Старосамбірської музичної школи (травень 1999, актовий зал ДМШ) [6, 55].

З вересня 1999 року оркестр розпочинає функціонування і в основній музичній школі у м. Старий Самбір (керівник А. Душний), а через невеликий проміжок часу стає одним з провідних колективів району. За активну участь та майстерний виступ у I-му турі Всеукраїнського огляду народної творчості 28 травня 2000 року колектив був відзначений Грамотою відділу культури Старосамбірської РДА [6, 56].

З часом зростала виконавська майстерність оркестру, і 24 вересня 2000 року оркестр бере участь у II-му турі Всеукраїнського огляду народної творчості, присвяченому 10-й річниці Незалежності України (концертний зал обласної філармонії), відзначений Грамотою відділу культури Старосамбірської РДА. Колектив представляє на розсуд публіки «В'язанку стрілецьких пісень», скомпонованих на основі відомих пісень «Гей, там горі Січ іде», «За світ встали козаченьки», «Ой, на горі та жінці жнуть», «Гей, ви стрільці січовії», «Зажурились галичанки», «За Україну» та фрагменту композиції Є. Адамцевича «Запоріжський марш».

Виконуючи культурно-громадську функцію у своєму регіоні, оркестр піднімається й до високих мистецьких завдань. Великий творчий звіт (у 3-х відділеннях) відбувся 7 квітня 2002 року в концертному залі ДМШ м. Старий Самбір:

- I-е відділення представляла учениця школи Н. Федина (клас баяна А. Душного). У її виконанні звучала музика Й.С. Баха, В. Моцарта, Г. Генделя, В. Власова, І. Миськіва;

- II-е – було побудоване на баянній музиці у виконанні А. Душного (тоді – студента-випускника Львівської музичної академії ім. М. Лисенка). Звучали твори В. Бонакова, Н. Паганіні, В. Власова, Р. Бажиліна, В. Чумака;

- III-є – у виконанні ОНІ ДМШ. Вперше у виконанні дитячого колективу звучали як вищезгадані твори, так і Вступ до опери «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемівського, «Угорські мелодії» Я. Табачника, «Угорський танець № 5» Й. Брамса, «Віночок народних мелодій», українська народна пісня «Ой підемо, мила», «Україно – світ» на слова В. Герасимова та музику А. Попернацького й «Дівчинка Марічка» на слова і музику І. Шевчук. Всі твори інструментовані для оркестру А. Душним, який виходив із можливостей колективу, не порушуючи форми та авторського змісту [6, 156].

Великим успіхом супроводжувався виступ оркестру на випускному іспиті з диригування А. Душного (Львівська ДМА ім. М. Лисенка) 12 травня 2002 року, який оцінювала державно-екзаменаційна комісія у складі: В. Гарбарука (головного диригента Львівського академічного театру опери та балету ім. С. Крушельницької), доцентів кафедри оркестрового диригування академії І. Чупашка, Н. Плаксюка, під головуванням професора О. Гериновича, які дали високу оцінку виконавському професіоналізму оркестру. З 13 виконаних творів комісія особливо відзначила такі: Вступ до опери «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемівського; Концертну п'єсу для баяна з оркестром С. Коняєва (соліст лауреат Всеукраїнських та міжнародних конкурсів Юрій Чумак); «Угорський танець № 5» Й. Брамса; «Угорські мелодії» Я. Табачника; «Віночок народних мелодій»; «Козачок» М. Різоля; українську народну пісню «Ой підемо, мила» (солісти С. Зачко та Н. Вигнанець). Митці звернули увагу на вправну інструментовку та аранжування керівника, оскільки партитури були представлені ДЕКу перед початком державного екзамену.

2003 – 2004 роки подаються у хронологічних рамках концертної діяльності колективу як у регіоні, так і області:

- 8 грудня 2002 року – участь у концерті творчих колективів району (Народний дім м. Старий Самбір).

- 13 жовтня 2003 року – участь у святковому концерті, присвяченому 61-й річниці створення УПА (Народний дім м. Старий Самбір) [1].

- листопад 2003 року – участь в естафеті митців художньої самодіяльності «Від району до району» (Народний дім м. Мостиська, Львівська обл.).

- квітень 2003 року – учасник обласного конкурсу дитячих оркестрів народних інструментів. За підсумками творчого змагання на-

городжений дипломом управління культури ЛОДА за добру підготовку оркестру до обласного конкурсу дитячих оркестрів народних інструментів серед мистецьких шкіл Львівщини, присвяченого Дню матері. У виконанні колективу звучать твори: Вступ до опери «Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського; «Концертна п'єса для баяна з оркестром» С. Коняєва (солістка Н. Федина, баян); «Україно – світ» на музику А. Попернацького до слів В. Герасимова (солістка Р. Гащишин).

З вересня 2004 р. по травень 2007 р. оркестр перебував у творчій відпустці у зв'язку із навчанням у аспірантурі при НПУ ім. М. Драгоманова (м. Київ) керівника колективу А. Душного.

З вересня 2007 р. оркестр відновив творчо-виконавську діяльність. Його склад трансформувався в бік професіоналізації – 1 листопада 2007 року колектив розпочав нову концертну діяльність виступом на урочистостях, присвячених річниці Листопадового Чину у концертному залі ДМШ м. Старий Самбір. У його виконанні звучать Варіації на тему лемківської народної пісні «Кедь ми прийшла карта» В. Чумака (соліст А. Душний, баян) та «Віночок українських народних мелодій» В. Попадюка [2].

Популярність колективу зростає завдяки його керівнику А. І. Душному, який захоплено працює з оркестром, виступає як диригент і соліст, сам здійснює аранжування та інструментування творів для даного складу, підбирає цікавий, але й не простий для виконання репертуар. Роботі з оркестром А. Душному сприяє і його наукова (кандидат педагогічних наук зі спеціальності «Теорія та методика навчання музики та музичного виховання») та науково-методична праця (він є автором низки навчальних посібників та методичних рекомендацій, в тому числі, для роботи з оркестром народних інструментів).

Своєрідною презентацією колективу як «концертної одиниці району» став концертний виступ в одному відділенні в рамках II-го Відкритого регіонального конкурсу баяністів-акордеоністів «Візерунки Прикарпаття» 20 лютого 2008 р. в актовому залі ДМШ м. Старий Самбір [10]. У творчій співпраці із Народним чоловічим квартетом «Заспів» Народного дому м. Старий Самбір (керівник П. Юрчик) були виконані дві композиції місцевого автора Юліана Пукшина до слів Стефанії Пахольчук «Кликала сурма» та «Коні-скакуни» в аранжуванні А. Душного [5]. Перше виконання творів у такому складі викликало велику зацікавленість творчістю митця учасників конкурсу, гостей та громади міста. Відтак, у концерті звучали твори С. Коняєва «Концертна п'єса для баяна з оркестром» (соліст А. Душний, баян), Ю. Польового «Намисто», В. Попадюка «Віночок українських народних мелодій», українські на-

родні пісні в аранжуванні А. Душного «Ой підемо, мила» та «Обоє чорнявенькі» в обробці Л. Калитина (солісти С. Руставецька, І. Копцюх) [9].

Водночас у даному концерті в рамках конкурсу «Візерунки Прикарпаття – 2008» взяли участь студенти-акордеоністи Дрогобицького музичного училища Роман Стахнів та Іван Онисів, музично-педагогічного факультету Дрогобицького педуніверситету Ігор Куртий та Андрій Боженський, а також композитор та виконавець із Львівської музичної академії Ярослав Олексів (баян) [10, 3–4].

15 березня 2008 р. о 19.00 у програмі «Час місцевих новин» на каналі ТРТ (Дрогобич-Трускавець) було повідомлення про даний конкурс, а також заходи, які відбулись у його рамках, серед ілюстраторів виступив оркестр народних інструментів ДМШ м. Старий Самбір.

8 березня 2008 року у Народному домі м. Перемишляни (Львівська обл.) відбувся концерт творчих колективів Старосамбірщини, серед яких був і оркестр народних інструментів [6, 56]. Колектив виконав «Запорізький марш» Є. Адамцевича, «Ледача молодиця» В. Листопада, «І не хлопець, і не дід» І. Сльоти до слів Е. Бандуренка в перекладенні для чоловічого квартету Б. Пица та інструментуванні А. Душного (соліст – чоловічий квартет «Заспів»), «Мелодію» із кінофільму «Високий перевал» М. Скорика, «Угорські мелодії» Я. Табачника та ін.

Підсумком творчої діяльності оркестру народних інструментів ДМШ м. Старий Самбір стала участь у Всеукраїнському фестивалі-конкурсі мистецтв «Кришталевий Трускавець», де колектив за підсумками журі здобув звання лауреата I-ї премії [6, 55, 185]. Цей виступ став останнім у мистецькій кар'єрі колективу, після чого у зв'язку із різними обставинами він перестав функціонувати як творча одиниця навчального закладу та візитка міста і району в цілому.

Висновки. Таким чином, нами здійснено різносторонній аналіз оркестру народних інструментів ДМШ м. Старий Самбір, який у період 1997 – 2008 рр. виконав визначну роль у становленні академічного оркестрового виконавства регіону, трансформувавшись із учнівського у професійно-викладацький колектив. Його діяльність супроводжувалася постійною участю у святкуванні визначних історичних дат українського народу, відзначенні ювілейних дат видатних діячів культури і мистецтва, він неодноразово посідав призові місця і ставав переможцем районних, обласних оглядів, конкурсів, фестивалів народної творчості. Колектив вніс свою лепту у пропаганду національної традиції оркестрового мистецтва України як невід'ємного фактору соціокультури сьогодення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вл. інф. До 61-річниці УПА // Народний часопис «Прикарпаття». – 2003. – субота, 25 жовтня. – № 81 (1275). – С. 8.
2. Вл. інф. До річниці Листопадового чину // Народний часопис «Прикарпаття». – 2007. – 3 листопада. – № 75 (1637). – С. 8.
3. Вл. інф. Творчий звіт у школі // Народний часопис «Прикарпаття». – 2003. – середа, 26 лютого. – № 15 (1209). – С. 2.
4. Душний А. До питання мистецьких традицій села Стрільбичі / А. Душний // Молодь і ринок. – 2011. – № 11 (82). – Листопад. – С. 34–38.
5. Душний А. Непересічні таланти Старосамбірщини : творчий портрет Юліана Пукшина / А. Душний // Пукшин Ю. Педагогічний репертуар для народних інструментів : навч. пос. / [ред.-упор. А. Душний, В. Шафета, В. Салій]. – Дрогобич : РВВ ДДПУ ім. І. Франка, 2012. – С. 4–8.
6. Душний А., Пиц Б. Львівська школа баянно-акордеонного мистецтва : довідник / А. Душний, Б. Пиц. – Дрогобич : Посвіт, 2010. – 216 с.
7. Душний А., Пиц Б. Науково-мистецький проект «Львівська школа баянно-акордеонного мистецтва» в контексті баянно-акордеонного руху Західної України / А. Душний, Б. Пиц // Музикознавчі студії інституту мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки та Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського : зб. наук. праць / [ред. кол. Рожок В. І., Посвалюк В. Т. та ін. ; упоряд. О. І. Коменда]. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – Вип. 8 – С. 47–57.
8. Касперевич В. З концертом у Перемишляни / В. Касперевич // Голос Прикарпаття. – 2008. – 23 березня. – № 23 (25). – С. 8.
9. Кухар В. У Старому Самборі звучали баяни і акордеони / В. Кухар // Голос Прикарпаття. – 2008. – 29 лютого. – № 17 (19). – С. 3.
10. II-й Відкритий регіональний конкурс баяністів-акордеоністів «Візерунки Прикарпаття»: Програма. (Старий Самбір, 23.11.2008) : програма / [ред.-упоряд. : А. Душний, Б. Пиц]. – Дрогобич : Посвіт, 2008. – 12 с.

Статтю подано до редакції 10.10.2013 р.